

## Till sist

några rader om två märkliga händelser i svenskt näringsliv: Volvo-affären och revoluten i SIF. Båda är uttryck för hur långt Sverige har hunnit i korporativistisk riktning. Samtidigt markerar de också en ljusning så till vida som händelseförloppet i båda fallen indikerar att en reaktion mot toppstyret är på väg.

Volvo-affären, med dess besynnerliga sammanblandning av enskilda och statliga intressen och motintressen, visar att ett decennium av socialistisk näringspolitik följt av Åsling-åren inte gått spårlöst förbi. Statsmakter och näringsliv håller sig inte längre till de roller som en ekonomi baserad på marknadshushållning kräver. 60-talets någorlunda rimliga blandekonomi har övergått i en sammanblandningsekonomi, på vilken Volvo-historien är det hittills mest åskådliga exemplet.

Volvo förhandlar med ett annat lands regering om att sälja bort en stor del av koncernen utan att informera sina aktieägare. Den svenska regeringen, som har ett principavtal med Norge om industriellt samarbete ingånget 1976, sitter på åskådarplats men ombeds så småningom träda in för att lösa diverse frågor på skatteområdet m m, vilka fordrar speciallagstiftning och därmed riksdagens medgivande. Tjänstvilligt ställer regeringen upp och gör vad som erfordras, uppenbarligen utan att företa någon analys av huruvida Volvo-avtalet är bra vare sig ur samhällsekonomisk eller företagsekonomisk synpunkt.

De svenska politikerna skulle må väl av att ta del av den kritik, som framförts mot Volvo-avtalet av norske Høyre. Høyre fruktade

att sammanvävningen av Volvo och norska staten skulle leda till en farlig maktkoncentration. Skulle inte Volvo komma att få ett alltför stort inflytande på framtida norsk industri- och näringspolitik? Skulle inte norska staten komma att bli gisslan hos Volvo i stället för tvärtom? Samma fråga finns det faktiskt anledning för de svenska statsmakterna att ställa sig. I vilken förhandlingssits hamnar svenska statsmakter gentemot ett "överstatligt" Volvo, som kan välja att antingen tillgodose svenska eller norska intressen?

Det är märkligt att Olof Palme, socialdemokratin och fackföreningsrörelsen tillhört avtalets trognaste supporters. För det första innebar uppgörelsen att långt över 1000 jobb skulle försvinna ur Sverige. För det andra skulle Volvo i ännu högre grad än i dag bli ett multi-, ja, ett transnationellt företag. Sådana kritiseras i andra sammanhang våldsamt av den socialistiska rörelsen.

Volvo-avtalet skulle säkerligen ha förts i hamn med pukor och trumpeter om inte de små aktiespararna, ledda av Sveriges Aktiesparares Riksförbund, visade ett ovanligt prov på civillkurage. I ett Sverige där det i vanliga fall bara finns utrymme för en åsikt i taget, beslöt SARF att det skulle finnas plats för två: på basis av en analys som visade att avtalet var dåligt såväl för Volvos aktieägare som för Volvo beslöt SARF att rekommendera aktieägarna att säga nej. Opinionsstormen lät inte vänta på sig. Olof Palme och facket hotade med löntagarfonder. Mera allvarligt är att Nils G Åsling i en besynnerlig artikel i Svenska Dagbladet gjorde det samma. Även statsminister Ullsten förmanade aktieägarna. Lyckligtvis fanns det civil-

kurage på fler håll i det svenska samhället än hos SARF. Lennart Dahlström i fjärde AP-fonden trädde fram i en lång rad tidningar och förklarade varför han ansåg affären felaktig såväl ur de anställdas som ur aktieägarnas synpunkt. Han fick följa av en del av Sveriges mest kända industriledare.

Ur Volvo-affären finns många lärdomar att dra. Det är bättre om avtal mellan nationer görs upp mellan regeringar än mellan en regering och ett enskilt företag i ett annat land. Det industriella samarbete med Norge, som vi så väl behöver, fordrar eftertanke och ekonomiska analyser om det skall bli till glädje för båda parter och inte en källa till tvister. Aktieägare behövs. SARF:s agerande i Volvo-affären är inte ett argument för fackföreningsfonder utan tvärtom. Det var bara SARF som stod tillräckligt fri och opåverkad av politiska bindningar för att våga säga att Kejsaren var naken.

En ytterligare och oroande slutsats: var står mittenpartierna när det gäller aktieägandets framtid i Sverige? Tycker c och fp att aktiesparandet och aktiemarknaden fyller en funktion? Tycker c och fp att det är

bra att de små aktiespararna har fått en styrka genom SARF eller tycker man illa om aktieägandets demokratisering?

Om SIF-revolten kan egentligen kort och gott sägas: Äntligen! Äntligen har de många borgerliga tjänstemännen reagerat mot det socialistiska toppstyret i TCO. Och i en ödesmättad fråga. Hade SIF-klubbarna inte sagt ifrån, hade säkert TCO sagt ja till Meidnerland på sin kongress i vår. Nu skjuts troligen beslutet åtminstone upp.

SIF-revolten är också det första tecknet på ett begynnande uppvaknande ute bland fackföreningsrörelsens gräsrotter. Kanske skall man inte låta det centrala styret i Stockholm bestämma allting. I denna mening är vad som hänt i SIF också ett memento för LO. Medlemsopinionen kan kanske i framtiden inte lika lätt styras. Det lokala facket vill också ha något att säga till om.

Volvo-affärens upplösning och SIF-revolten kan ses som ett uttryck för att det börjar blåsa friskare vindar i svensk opinionsbildning och svensk demokrati. Regimskiftet 1976 har här ett av sina viktigaste resultat.